

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Kestävä kehitys opettajan työn haasteena
Case: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Arja Sinkko

2007

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU, AMMATILLINEN
OPETTAJAKORKEAKOULU:

Kestävä kehitys opettajan työn haasteena: Case Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Tampereen ammattikorkeakoulu

26 s + 4 liites.

Huhtikuu 2007

Asiasanat: kestävä kehitys, opettaminen, sosiokonstruktivismi, strategia

TIIVISTELMÄ

Opetusministeriö julkaisi keväällä 2006 kansallisen strategian ”Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa”, joka koskee kaikkia kouluasteita vapaan sivistystyön organisaatioista yliopistoihin saakka. Strategian tavoitteiden tunnetuiksi tekemisen tueksi käynnistettiin erilaisia opetusministeriön rahoittamia tutkimus- ja kehityshankkeita.

Tämä ammatilliseen opettajakoulutukseen liittyvä kehitystehtävä on osa laajempaa tutkimusta, jolla pyritään selvittämään Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien tietoisuutta ja asenteita kestävästä kehityksestä kohtaan. Kvantitatiivisen sähköisen kyselytutkimuksen avulla kerätään tietoa kaikista suomalaisista ammattikorkeakouluista ja pyritään luomaan ammattikorkeakoulupedagoginen malli opetuksen kehittämisen tueksi.

Tämä kehityshanke peilaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien käsityksiä kaikkien Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien näkemyksiin ja pyrkii luomaan kuvaa siitä, kuinka opettajat selviävät tästä(kin) uudesta pedagogisesta haasteesta.

Teoriaosuudessa käsitellään lyhyesti ympäristökasvatuksen periaatteita sekä esitellään tiivistetysti kokonaistutkimuksen tuloksia. Empiirisessä osassa vertaillaan Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien näkemyksiä kestävästä kehityksestä liittyen muiden ammattikorkeakoulujen opettajien näkemyksiin.

Vertailutulokset osoittavat, että ammattikorkeakoulusektorilla vallitsee suuri yhtenäisyys sekä kestävä kehityksen tietoisuuden että asenteiden suhteen. Arvolatautuneena ideologiana kestävä kehitys suhtaudutaan ajattelun tasolla myönteisesti, mutta toimintaa ei vielä juurikaan ole asian eteenpäin viemiseksi. Asenteiden muuttaminen myönteiseksi toiminnaksi on hidas ja aikaa vievä prosessi. Yhteiskunnan ja työelämän taholta tulevat paineet lienevät tehokkain tapa asian eteenpäin viemiseksi.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	4
2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ.....	5
3 KEHITYSTEHTÄVÄN TAVOITTEET JA TAUSTA.....	8
3.1 Kehitystehtävä osana laajempaa tutkimusta.....	8
3.2 Kehitystehtävän rajausta ja tutkimuskysymykset	9
3.3 Kehitystehtävän teoreettinen viitekehys.....	9
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	12
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	13
5.1 Mallin rakentaminen.....	13
5.2 Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien e-kyselyn vastauksia.....	14
5.3 Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset	16
5.3.1 Kestävän kehityksen strategioiden tunnettuus	17
5.3.2 Tieto kestävästä kehityksestä	18
5.3.3 Asenteet ja arvot kestävässä kehityksessä.....	20
5.3.4 Miten kestävä kehitys näkyy opetuksessa?	22
6 KEHITYSEHDOTUKSET	23
LIITTEET.....	27
LÄHTEET.....	30

1 JOHDANTO

Kuluneen vuosikymmenen aikana kestävän kehityksen ideologiasta on tullut keskeinen liiketoimintatekijä ja osa yritysten toiminnan, tuotteiden ja palveluiden laatua. Kestävä kehitys on yhdistetty yritysten laadunhallintaan esimerkiksi ympäristöhallintajärjestelmien (ISO 14001 –standardi, EMAS-asetus) ja yhteiskuntavastuuraportoinnin kautta. Kestävän kehityksen osaamista tarvitaan työorganisaatioiden kaikilla tasoilla.

Opetusministeriö julkaisi keväällä 2006 kansallisen strategian YK:n kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005 – 2014) varten. Strategiassa määritellään kestävän kehityksen mukaisia tavoitteita kaikkia kouluasteita (1- ja 2-aste, korkeakoulut, yliopistot) koskien, vapaan sivistystyön organisaatioita unohtamatta. Pääsisältönä on tavoite kestävän kehityksen ideologian sisällyttämisestä kaikkeen opetukseen ja opetussuunnitelmiin. Tämä edellyttää myös opetus- ja oppimateriaalin kehittämistä. Vuoden 2009 loppuun mennessä ammattikorkeakoulujen kaikki erilaiset toiminnot tulisi toteuttaa kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti niin, että opiskelijat ja henkilöstö pystyvät tietoisesti toteuttamaan yhteisesti sovittuja toimintaperiaatteita. ”Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa – Baltic 21E –ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005 – 2014) varten” on kokonaisuudessaan luettavissa mm. opetusministeriön [www-sivuilla osoitteesta](http://www.sivuilla.fi/osoitteesta)

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_9_tr06.pdf?lang=fi

Ammattikorkeakoululain (351 / 9.5.2003, luku 1, § 4) mukaan ammattikorkeakoulun tehtävänä on mm. *”antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä.”* Ammatillisesta korkeakoulutuksesta puuttuu kuitenkin tietoa ja malleja kestävän kehityksen soveltamisesta käytäntöön eri ammattialoilla. Kestävää kehitystä ei ole myöskään systemaattisesti kytketty osaksi ammattikorkeakoulujen omaa laadunhallintaa.

2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Baltic 21E –toimenpideohjelma

Itämeren alueen opetusministereiden v. 2002 solmima koulutusta koskeva kestävä kehityksen ohjelma, An Agenda 21 for Education in the Baltic Sea Region – Baltic 21E.

(Luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa http://www.ee/baltic21/publicat/R1_2002.pdf).

Kestävä kehitys – Brundlandtin raportin (v. 1987) määritelmän mukaisesti:

”Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti maapallon varantoja tulisi hallita ja käyttää siten, että se mahdollistaa nykyisten sukupolvien perustarpeiden tyydyttämisen vaarantamatta kuitenkaan tulevien sukupolvien mahdollisuuksia.”

Kestävä kehitys – Suomen kestävä kehityksen toimikunnan (v. 1995) määritelmän mukaisesti:

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Kestävä kehitys edellyttää sekä taloudellisten, sosiaalisten että ympäristötekijöiden yhteistä huomioonottamista.

Ekologinen kestävyys - ”ympäristönsuojelu”

Kestävä kehitys ymmärretään yleisesti ympäristönsuojeluun liittyväksi termiksi. Tällöin tarkastelunäkökulmana on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, maapallon elämän edellytysten turvaaminen sekä luonnon sietokyvyn ja luonnonvarojen rajallisuus (joita talouskasvu ei saa vaarantaa). Haasteina ovat mm. ilmastonmuutoksen hidastaminen, biologisen monimuotoisuuden (biodiversiteetin) turvaaminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö.

Taloudellinen kestävyys - ”ekotehokkuus, vähemmästä enemmän”

Luonnonvarojen ja energian käytön minimointi, uusiutuvien energialähteiden käytön tehostaminen, ”ajatteleva kuluttaja”. Taloudellisesti kestävä kehitys on mahdollista ainoastaan ekologisesti kestävältä perustalta.

Sosiaalis-kulttuurinen kestävyys - ”ihmisen hyvinvointi, monikulttuurisuus ”

Tavoitteena on turvata ihmisille tasavertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, perusoikeuksiin ja elämän perusedellytysten hankkimiseen sekä osallistumiseen päätöksentekoon omassa maassaan ja maailmanlaajuisesti. Kestävään kehitykseen liittyy myös ajatus kulttuurien monimuotoisuuden säilyttämisestä ja kulttuurien keskinäisen vuorovaikutuksen edistämisestä. Suomen suurimpia haasteita tältä osin ovat mm. työttömyys ja siitä johtuva syrjäytyminen sekä sosiaalisten erojen kasvu.

Yhteiskuntavastuu

Yhteiskuntavastuu rakentuu taloudellisesta, ympäristö-, ja sosiaalisesta vastuullisuudesta. Taloudellisella vastuullisuudella tarkoitetaan yrityksen kannattavuutta, kilpailukykyä, tehokkuutta, omistajien tuotto-odotuksiin vastaamista ja yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin tuottamista. Nämä taloudellisen kestävyuden edellytykset luovat pohjaa sosiaaliselle kestävyydelle ja ympäristövastuullisuudelle. Sosiaalinen vastuullisuus käsittää esimerkiksi henkilöstön hyvinvointiin ja osaamiseen sekä tuoteturvallisuuteen ja kuluttajansuojaan liittyviä toimintatapoja. Myös hyvät liiketoimintatavat (good governance) ja yhteistyö yritysverkostoissa, suhteet lähiyhteisöihin ja yleishyödyllisten toimintojen tukeminen ovat osa sosiaalista kestävyyttä. Ympäristövastuullisuus muodostuu mm. vesien, ilman ja maaperän suojelusta, ilmastonmuutoksen torjunnasta, luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta sekä tehokkaasta ja säästävästä luonnonvarojen käytöstä.

ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardi

Kansainvälisen standardisointijärjestön ISON (International Organization for Standardization) ympäristöasioista käsittelevä standardi, joka on myös osa EU:n asetukseen perustuvaa EMAS-järjestelmää.

EMAS-asetus (Eco-Management and Audit Scheme)

EU:n asetukseen perustuva ympäristöjärjestelmä, joka on osin tiukempi kuin ISO 14000-standardiperhe. EMAS edellyttää julkista ympäristöselontekoa sekä ympäristölainsäädännön noudattamista. Myös henkilöstön osallistamiseen ja ympäristönsuojelun tason jatkuvaan parantamiseen kiinnitetään huomiota. (ISO 14001: ympäristöraportti vapaaehtoinen; yrityksellä on menettelytavat, joilla lainmukaisuus toteutuu tietyn ajan kuluttua).

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksen teemoja ovat mm. elinikäinen oppiminen, aktiivinen kansalaisuus, eettisyys, ihminen osana luontoa, paikallisen ympäristön ja kulttuurin tuntemus ja arvostaminen sekä tahdon ja toiminnan vahvistaminen. J.A. Palmerin ympäristökasvatuksen malli rakentuu kolmesta osa-alueesta: tieto ympäristöstä, toimiminen ympäristön puolesta ja toimiminen ympäristössä. Näiden osa-alueiden avulla muodostuvat merkittävät elämäkokemukset, joilla voidaan muokata yksilön arvoja ja asenteita.

Sosiokonstruktivismi tai kontekstuaalinen oppiminen

Oppimiskäsitys, jossa konstruktivistiseen oppimisnäkemykseen lisätään sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys yksilöllisten ajattelun taitojen rinnalle. Sosiokonstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa opiskeltavien asioiden liittämistä oppijan todelliseen elämään. Kun sosiokonstruktivistisessa oppimisessä halutaan korostaa konteksti- eli tilannesidonnaisuutta, voidaan puhua kontekstuaalisesta oppimisestä. (Cantell, 2001).

3 KEHITYSTEHTÄVÄN TAVOITTEET JA TAUSTA

3.1 Kehitystehtävä osana laajempaa tutkimusta

Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyen on kuluneiden vuosien aikana käynnistetty useita kestävän kehityksen edistämiseen keskittyneitä hankkeita. Vuosina 2004 – 2006 toteutetun SUDENET –verkostohankkeen¹ toiminnan myötä havaittiin tarve luoda ammattikorkeakouluille kestävän kehityksen opetukseen liittyvä pedagoginen malli, jonka viitekehyksenä toimisivat kansainväliset ja kansalliset strategiat ja asiakirjat sekä yhteiskunnan koulutukselle asettamat nykyhetken ja tulevaisuuden osaamistarpeet. SUDENET-hankkeen rahoituksen turvin käynnistettiin laajahko, kaikkia Suomen ammattikorkeakouluja koskeva tutkimus, jonka tuloksista raportoidaan vuoden 2007 loppupuolella julkaistavan kirjan myötä. Tutkimusryhmään kuuluvat Liisa Rohweder/Helia-amk (tutkimuspäällikkö), Anne Virtanen/Laurea-amk Arja Sinkko/KyAMK sekä kaksi ammattikorkeakoulusektorin ulkopuolista tutkijaa

Ammatilliseen opettajakoulutukseen liittyvä kehitystehtäväni on osa tätä laajempaa tutkimusta. Omassa kehitystehtävässäni tarkastelen Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien näkemyksiä kestävään kehitykseen liittyen sekä vertailen niitä Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien käsityksiin.

Baltic 21 E:n ja Suomen kansallisen kestävän kehityksen strategian linjausten mukaisesti ammattikorkeakoulujen edellytetään pyrkivän seuraavaan tavoitteeseen: *"Korkeakoulututkimnon suorittaneella on perustiedot ja –taidot ammatissa ja asiantuntijana toimimiseen, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja päätöksentekoon sekä ammatti- ja osaamisalansa seuraamiseen ja tutkimukseen pohjautuvaan kehittämiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti."* Vision saavuttamiseksi määritellyssä strategiassa sanotaan puolestaan, että *"Sekä uusien että jo toimessa olevien opettajien koulutusta tulee pikaisesti täydentää kestävän kehityksen osaamisen nostamiseksi."* Ammatillisissa opettajakorkeakouluissa ei kestävää kehitystä edistävää täydennyskoulutusta ole juurikaan toteutettu. Opettajien (perus)koulutuksessa opettajat ovat voineet perehtyä kestävän kehityksen pedagogiikkaan omista lähtökohdistaan, oman kiinnostuksensa mukaisesti. Myöskään kestävän kehityksen opetussuunnittelun teoriaa ja käytännön opetustyön malleja

¹ SUDENET Suomen ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen verkosto – Polytechnic Network for Sustainable Development (2004 – 2006). Koordinaattorina toimi Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

eri opetusaloilta ei ole sisällynyt ammattikorkeakoulujen opettajien koulutukseen. Opetusministeriön kestävä kehityksen linjaukset kuitenkin edellyttävät opettajilta valmiutta kestävä kehityksen teemojen sisällyttämiseen oman ammattiaineensa opetuksessa.

3.2 Kehitystehtävän rajausta ja tutkimuskysymykset

Kehitystehtäväni tarkoituksena on selvittää kestävä kehitykseen liittyen opetuksen ja opettajien käsitysten nykytilaa kansallisella tasolla (aineiston keräys yhteistyössä Anne Virtasen kanssa) sekä verrata sitä Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien käsityksiin. Empiirinen tutkimusaineisto kerätään kaikkien ammattikorkeakoulujen opettajiin kohdistetulla sähköisellä kyselyllä. Haastattelujen tulokset hyödynnetään myös kokonaistutkimuksen mallin luomisessa.

Sähköisen kyselyn avulla pyritään löytämään vastauksia seuraaviin näkökulmiin:

1. Opetukseen liittyvien kestävä kehityksen strategioiden tunnettuus
2. Tieto kestävästä kehityksestä yleisesti
3. Asenteet ja arvot kestävä kehitykseen liittyen
4. Miten kestävä kehitys näkyy opettajan opetuksessa

Kyselytutkimuksen tulosten avulla pyrin löytämään Kymenlaakson ammattikorkeakoulun osalta kehittämiskohteita kestävä kehityksen teemojen integroimiseksi opetukseen.

3.3 Kehitystehtävän teoreettinen viitekehys

Kehitystehtävän keskeisenä tutkimuskohteena on siis kestävä kehityksen teemojen integroiminen opetukseen. Haasteelliseksi tutkimuksen tekee se, että tulosten saavuttamiseksi monien eri sektoreiden tulisi ryhtyä toimenpiteisiin. Jotta opiskelija tietäisi oppineensa jotakin kestävä kehitykseen liittyvää, tulisi opettajan olla tietoinen siitä, miten kestävä kehitys sisältyy hänen opettamaansa aiheeseen ja kertoa se opiskelijalle. Jotta opettaja kokisi tarpeelliseksi kestävä kehityksen integroinnin omaan opetukseensa – tiedon hankkimisen vaivan ja materiaalien uudistamisen sen lisäksi – tulisi yhteiskunnan, ja ammattikorkeakouluopetukseen erityisesti liittyen, yrityselämän, tuoda esiin tarpeensa ja halunsa palkata alan osaajia (= valmistuvat opiskelijat). Kestävä kehitykseen liittyvät asiat ovat yrityselämän arkipäivää; globalisaatio monikulttuurisuutena sekä kansalliset ja

kansainväliset lakisääteiset määräykset (ympäristölainsäädäntö, työ-, terveys-, turvallisuuslainsäädäntö yms.) ohjaavat yritysten toimintaa. Henkilöstön hyvinvointi on vahva markkinatekijä kilpailtaessa osaavasta henkilöstöstä.

Ammattikorkeakouluopettajan työ on haasteellista; pitäisi pystyä antamaan laadukasta perusopetusta, osallistua tutkimus- ja kehitystoimintaan ja sitä kautta toimia aluevaikuttajana. Informaation määrä kasvaa jatkuvasti ja tieto vanhenee nopeasti. Opettajan ammatillinen profiili onkin muuttunut kuluneen vuosikymmenen aikana tiedon jakajasta oppijan valmentajaksi ja tiedonhankinnan ohjaajaksi. Ammattikorkeakouluissa yleisesti hyväksytyn konstruktivistisen oppimisenäkemyksen mukaisesti oppimisen lähtökohtana ovat opiskelijan aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset (oppijan arkitodellisuus), joita pyritään hyödyntämään uuden tiedon omaksumisessa. Olennaista on myös tiedon toimivuuden kokeilu (ongelmanratkaisutaidot, konkretia), jota pyritään toteuttamaan erilaisissa opintojen aikaisissa harjoitustöissä (yrityksille) ja opintoihin kuuluvan työharjoittelun kautta (Rauste-von Wright & von Wright, 1994, 110 – 134).

Opettajan asiantuntijuutta mitataan siis monien näkökulmien kautta: pedagogisen osaamisen (opettajan muodollinen pätevyys ja kyky toimia erilaisten ihmisten kanssa, kommunikaatio), ammatillisen osaamisen (tietojen ajantasaisuus, yhteys työelämään), itsensä kehittämisen ja kehittymisen (elinikäinen oppiminen) ja sosiaalisten taitojen kehittämisen kautta.

Kuva 1. Opettajan asiantuntijuuden osa-alueet (mukailtu Helakorpi, 2005)

Myös opettajan työhön liittyy yhä useammin työskentely erilaisissa tiimeissä; erityisesti tämä tulee näkyviin tutkimus- ja kehitystyöhön osallistuttaessa, jossa opettajan asiantuntijuus näyttäytyy tieteellisenä ja tutkimuksellisenä osaamisena.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ammattikorkeakoulujen opettajien käsityksiä ja tietoisuutta kestäväan kehitykseen liittyen. Empiirisen aineiston kerääminen aloitettiin kartoittamalla ammattikorkeakoulujen opettajien määrää. Tiedot saatiin Tilastokeskuksen ylläpitämästä AMKOTA-tilastosta, johon kerätään ammattikorkeakoulujen tilastotietoja, mm. henkilöstön ja opiskelijoiden määriä, suoritettuihin opintoihin liittyviä tunnuslukuja, taloudelliseen tehokkuuteen liittyviä tietoja jne. Tilastot ovat julkisia.

Kvantitatiivisen, määrällisen tutkimusmenetelmän valintaan päädyttiin perusjoukon suuruuden vuoksi; sähköinen kyselylomake lähetettiin kaikille Suomen ammattikorkeakoulujen opettajille, joita on n. 5600 henkilöä (AMKOTA-tilastot, 2005).

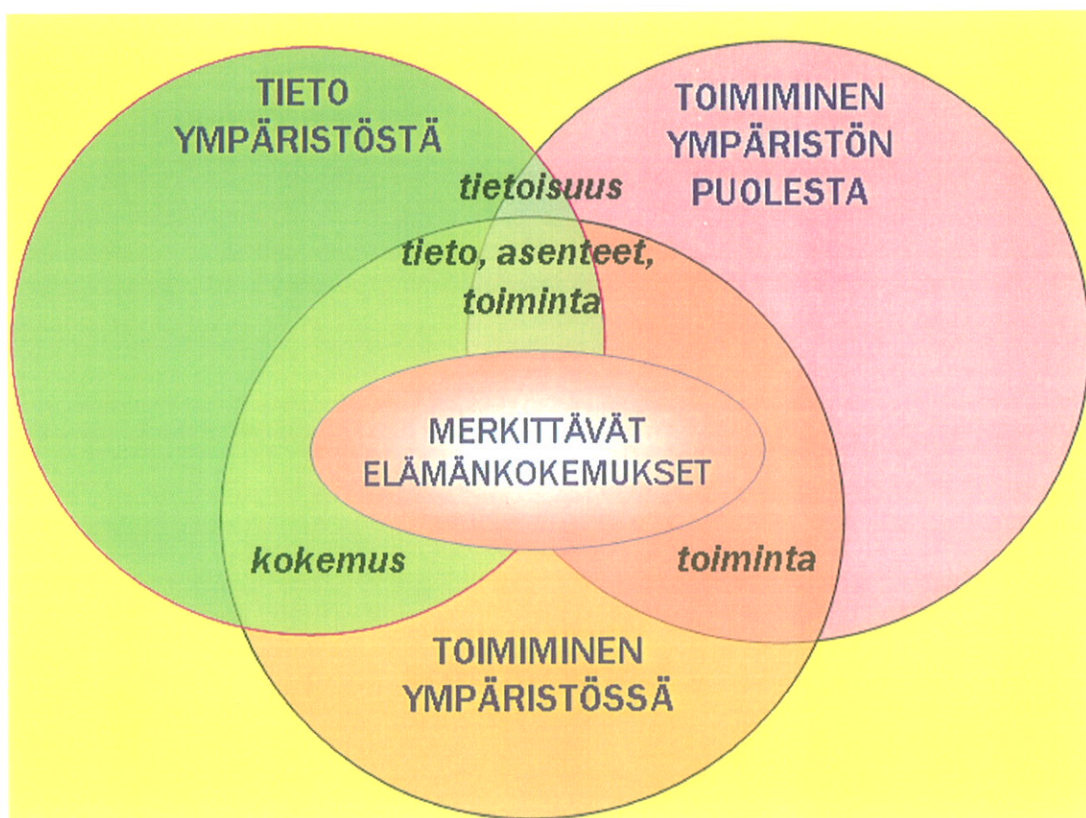
Kyselylomakkeen suunnittelu käynnistettiin syyskuussa 2006, jolloin kokonaistutkimuksen tekijöiden ydinryhmä (Sinkko, Virtanen, Rohweder) kokoontui pohtimaan tutkimuksessa selvitettäviä näkökulmia ja laatimaan niitä tukevia kysymyksiä. Sähköinen kysely toteutettiin strukturoituna kyselynä (kysymykset valmiiksi muotoiltuja), joihin vastattiin 5-portaista asteikkoa (Täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, en osaa sanoa) käyttäen. Kysymykset jaettiin neljään osa-alueeseen: tietoisuus strategioista, tieto kestävästä kehityksestä, asenteet kestävästä kehitystä kohtaan sekä opetukseen ja sen toteuttamiseen liittyviin kysymyksiin – kaikkiaan kysymyksiä kertyi 31 kappaletta.

Sähköisen kyselylomakkeen jakelu toteutettiin siten, että ammattikorkeakoulujen rehtoreille ja sihteereille lähetettiin saatekirjeen mukana linkki lomakkeeseen ja pyydettiin toimittamaan kysely kaikille ko. ammattikorkeakoulun opettajille. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Noin viikon kuluttua kyselyn julkaisemisesta tarkastettiin ammattikorkeakoulujen vastaustilannetta. Mikäli ammattikorkeakoululta ei ollut tullut lainkaan vastauksia, lähetettiin viesti linkkeineen uudelleen sihteereille. Lisäksi kyselystä tiedotettiin ammattikorkeakoulujen tiedottajille ja toivottiin tiedon levittämistä sisäisen viestinnän avulla. Kyselyn vastausaikaa jatkettiin viikolla, koska eräiden ammattikorkeakoulujen vastaukset viipyivät hallinnollisen päätöksenteon rattaissa. Aikaa kyselyyn vastaamiseen oli siis kokonaisuudessaan kolme viikkoa. Vastauksia saatiin 1023 kpl, n. 17,3 % kaikista ammattikorkeakoulun opettajista vastasi siis kyselyyn. Saatua tulosta pidettiin riittävänä luotettavien johtopäätösten tekemiseen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Mallin rakentaminen

Käsittelen aluksi tutkimusprosessia ja tuloksia kokonaistutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli luoda ammattikorkeakoululle pedagoginen malli kestävän kehityksen integroimiseksi opetukseen. Mallia rakennettiin työryhmässä aikaisemmin luotujen kestävää kehitystä edistävän koulutuksen mallien perusteella, joita edustivat mm. J.A. Palmer, 1998 - ympäristökasvatuksen kolmikantamalli; A. Wahls, 2006 - Transformative learning; T. Kaivola, 2006 - Opiskelijakeskeisyyden malli jne.

Kuva 2. Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen malli J.A. Palmerin mukaan (1998).

Tiimityöskentelyn tuloksena synnytettiin malli, jonka lähtökohtana ovat ammattikorkeakoulujen toimintaa ohjaavat tekijät: kansainväliset ja kansalliset kestävän kehityksen strategia-asiakirjat, yhteiskunnalliset osaamistarpeet (opetuksen työelämälähtöisyys) sekä tulevaisuuden osaamistarpeet (opetuksen kehittäminen ennakkoinnin avulla, proaktiivisuus). Opetusministeriön kansallisessa strategiassa todetaan, että kestävä kehitys on kiinnitettävä ammattikorkeakoulujen arvoihin ja strategioihin ja sen tulee näkyä

ammattikorkeakoulun arkipäivän toiminnoissa ja toimintaperiaatteissa (esim. ympäristöhallintajärjestelmät). Strategian mukaisesti kestävä kehitys tulee näkyä opetussuunnitelmissa, pedagogisissa lähestymistavoissa sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan avulla myös alueellisesti. Kestävää kehitystä ei voida kuitenkaan opettaa ”annettuna” asiana tai löytää yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua – tärkein tavoite oppijan suhteen on kehittää kriittisen ajattelun taitoja ja erilaisia ongelmanratkaisumalleja. Kuten mm. Palmerin (1998) ympäristökasvatuksen kolmikantamallissa on esitetty, myös osallistuminen ja osallistaminen sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen ovat osa kestävään kehitykseen kasvamista.

Ammattikorkeakoulujen oppimiskäsityksiä mietittäessä päädyttiin konstruktivismia enemmän yhteisölliseen sosiokonstruktivismiin eli kontekstuaaliseen oppimisnäkemykseen, sillä yhteisöllisyys ja elämyksellisyys ovat ilmeisen tärkeitä elementtejä kestävä kehityksen arvomaailmaa omaksuttaessa. Tämä näkemys kattaa tutkijoiden mukaan sekä opettajien että opiskelijoiden tiedon omaksumisen mallin. Mm. Cantell (Cantell & Koskinen, 2004, 73) on esittänyt kontekstuaalisen kestävä kehityksen koulutuksen ulottuvuuksia seuraavasti:

- Opittujen tietojen ja taitojen soveltaminen arkisiin tekoihin ja toimiin
- Opittujen asioiden henkilökohtaiset merkitykset ja tarkoituksenmukaisuus
- Kotien, koulujen, järjestöjen ja elinkeinoelämän yhteistyö ja jaettu asiantuntijuus
- Voimaantuminen
- Aktiivinen kansalaisuus, osallisuus ja vaikuttaminen elinympäristössä, yhteiskunnassa ja maailmassa
- Asenteiden ja arvojen muutos

Mallia kehitetään edelleen yhteistyössä ammatillisten opettajakorkeakoulujen opettajien kanssa; kevään 2007 aikana työryhmä kiertää kaikki ammatilliset opettajakorkeakoulut ja esittelee tutkimustuloksia sekä kehittää esitettyä mallia edelleen. Malli julkistetaan tutkimuksen loppuraportissa syksyllä 2007.

5.2 Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien e-kyselyn vastauksia

Kyselytutkimukseen saatiin 1023 vastausta (N = 1023), jolloin vastaus-% oli 17,3. Kyselyyn vastasivat jossakin laajuudessa kaikki Suomen ammattikorkeakoulut kaikista maakunnista Ahvenanmaan ammattikorkeakoulua lukuun ottamatta; syynä saattaa olla kielikysymys, sillä kysely oli suomenkielinen.

Kyselyyn vastanneiden taustatiedoista kysyttiin sukupuolta, ikää, koulutusala, jolla pääsääntöisesti opettaa sekä virkavuotia. Lisäksi taustatietoina tallentuivat ammattikorkeakoulun nimi sekä maakunta. Naisia vastanneista oli 42 %, miehiä 56 %. Suurin osa vastanneista, yli 70 %, oli työskennellyt ammattikorkeakoulussa yli 5 vuotta.

Sähköisen kyselylomakkeen kysymyksillä kartoitettiin opettajien tietoa kestävä kehityksen strategioista ja kestävästä kehityksestä yleensä, asenteita kestävä kehitystä kohtaan sekä sitä, miten kestävä kehitys näkyy opetuksessa.

Opetusministeriö julkaisi koulutusta koskevan kansallisen kestävä kehityksen strategian helmikuussa 2006. Baltic 21E –toimintaohjelma on allekirjoitettu v. 2002. Kyselyn tuloksista kävi selkeästi ilmi, etteivät strategiat ole tunnettuja. Strategioiden tunnetuksi tekeminen tai niiden käyttöönotto toiminnan tasolla ei ole onnistunut toistaiseksi kovinkaan hyvin. Opettajakorkeakouluissa asiasta keskusteltaessa todettiin, että opettajakunnalla on ”täysi työ” huolehtia perusopetuksen toteutuksesta, joten strategiat ja niiden pohtiminen jätetään ensimmäiseksi syrjään aikaresursseja jaettaessa. Myöskin tieto oman ammattikorkeakoulun tilanteesta strategian toimeenpanon suhteen oli hajanaista. Suhtautuminen kestävä kehitykseen oli kuitenkin yleisesti ottaen myönteistä: Kestävä kehitystä tärkeänä asiana piti 95 % vastaajista, ja todettiin, että ammattikorkeakouluopetuksen tulee antaa tietoa toimia kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti – samaa mieltä väittämän kanssa oli 94 % vastaajista. Myös arvoihin ja asenteisiin vaikuttamista pidettiin tärkeänä (93 %).

Tulevaisuuden työelämän osaamistarpeisiin kestävä kehityksen nähtiin kuuluvan: Kestävä kehityksen merkitys työelämässä tulee kasvamaan (91 %), työelämässä tarvitaan entistä enemmän kestävä kehityksen osaajia (90 %) ja omalla opetusallallaan kestävä kehityksen erityisosaajien tarpeen nähtiin myös lisääntyvän (75 % samaa mieltä).

Yhteenvetona Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien näkemyksistä voidaan todeta, että kestävä kehitykseen suhtaudutaan myönteisesti ja tietoakin on melko runsaasti. Myös työelämän tarpeisiin tarvitaan kestävä kehityksen osaajia. Opettamisen suhteen on vielä kehitettävää – miten ja mitä tulisi opettaa, jotta aihealue tulisi käsiteltyä? Kuten eräs vastaaja avoimessa palautteessaan toteaa: ” *Aiheen opetuksen dilemma on usein teorian ja käytännön välisissä kuiluissa. On vaikea motivoida opiskelijoita esim. lähiekologisesti kierrätykseen, jos heillä on se kokemus että lajiteltu jäte kerätään YTV:n toimesta koulun jätteepisteestä samaan*

auton säiliöön. Vastaavasti esim. monikulttuurisuusharjoittelussa saadut kokemukset esim. EU:n etelästä ovat perimänsä. Direktiivejä laaditaan, mutta kansa roskaa kuten ennenkin periaatteella 'meitä ei Brüsselin herrat määräile'. Onko niin, että tällä saralla edistymisen on asennekasvatuksen ja opetuksen tasolla perihidasta ja muutokseen tarvittaisiin ylipäänsä monessa kohtaa kunnan behavioristisia menetelmiä: pakkoa, sanktioita jne esim Länsiväylälle tietullit, roskaajille kunnan sakkoja jne. Mielestäni esim sekin pikkuasia, että EU:n sisällä herrat ei saa toimivaa pullopalautusjärjestelmää, vaan meilläkin valtaosa virolaisperäisistä pulloista ja tölkeistä ajautuu teidenvarsille, koska ne on systeemin ulkopuolella.” (AV164)

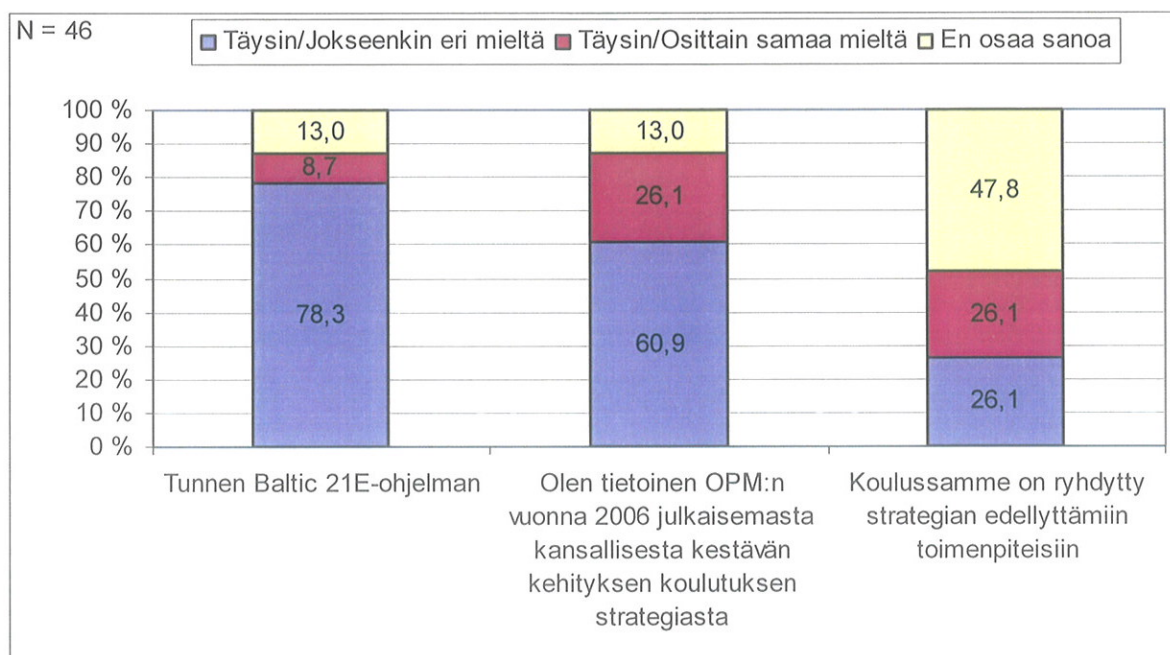
5.3 Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajista (188 hlöä) kyselyyn vastasi 46 hlöä eli vastausprosentti oli 24,5. Tulos on muihin ammattikorkeakouluihin suhteutettuna keskitasoa; korkein osallistumisprosentti oli Yrkeshögskolan Sydvästilla (39 %), joka on voimakkaasti profiloitunut kestävän kehityksen ammattikorkeakouluksi. Vastausprosenttia voidaan pitää erityisen hyvänä sikäli, että kysely oli suomenkielinen ja Sydvästin opettajakunnan äidinkielenä on pääosin ruotsi. Avoimessa palautteessa suomenkielisyyttä jonkin verran kritisoitiin. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastaajista naisia oli n. 35 % ja miehiä 65 %. Tulos noudattaa kyselyn yleistä linjaa; ilahduttavaa on, että myös miehet ovat kiinnostuneita kestävästä kehityksestä – kyseessä ei siis ole pelkästään ”viherpiipertäjätanttojen puuhastelu”. Vastauksia saatiin kaikilta toimialoilta (tekniikka ja liikenne, liiketalous, kulttuuriala, luonnonvara-ala, sosiaali- ja terveysala).

Kyselytutkimuksen pylväsdiagrammianalyysissä olen yhdistänyt vastaustyyppit ”Täysin samaa mieltä” ja ”Osittain samaa mieltä” sekä ”Täysin eri mieltä” ja ”Jokseenkin eri mieltä” omiksi pylväiksi ja kolmantena pylväänä on vastaustyyppi ”En osaa sanoa”. Kuhunkin kysymykseen vastauksena olen poiminut useamman kuvan, joita pyrin vertaamaan sekä keskenään että toisalta ammattikorkeakoulujen vastausten antamaan kokonaiskuvaan.

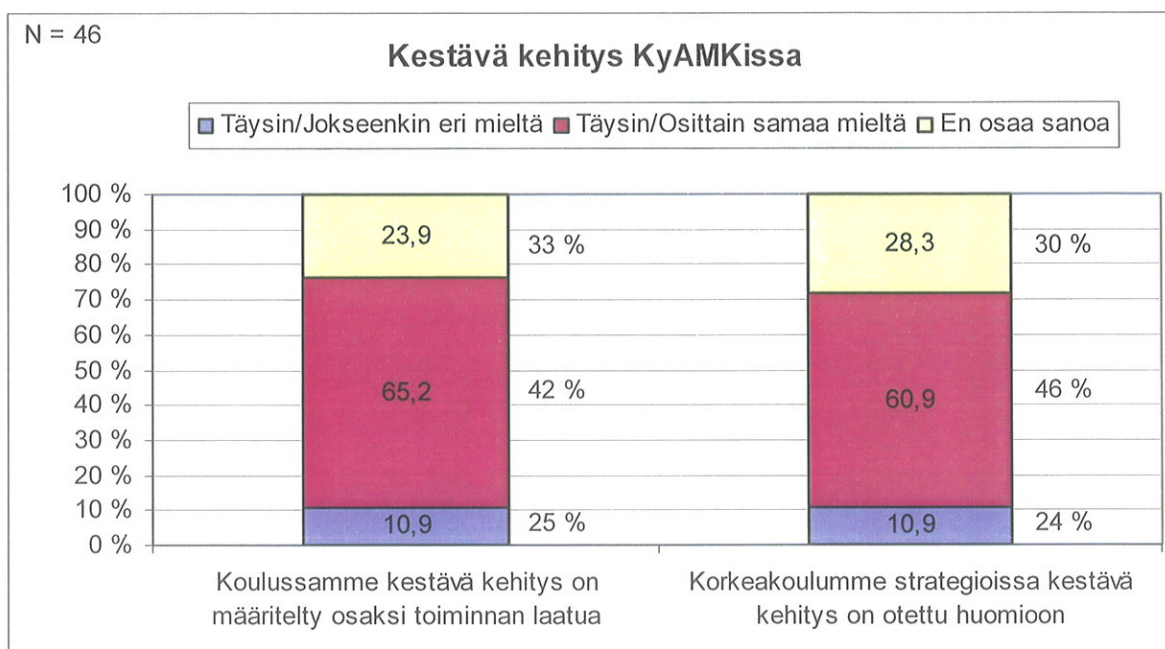
5.3.1 Kestävän kehityksen strategioiden tunnettuus

Kuten Suomen ammattikorkeakouluissa yleensä, myös Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien osalta strategioiden tunnettuus oli vaihtelevaa (kuva 3). Strategioiden tunnetuksi tekemiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Strategiat koetaan johtamisvälineiksi, jolloin ”riviopettajan” ei tarvitse niistä huolehtia. Opettajan ammattikuvan (profession) mukaisesti työn pääsisältönä on edelleen opiskelijoiden opettaminen ja ohjaaminen. Opetusministeriön kansallisen strategian tavoitteena on vuoteen 2012 mennessä saada jokaiseen ammattikorkeakouluun kestävään kehitykseen erikoistunut yliopettaja.

Kuva 3. Kestävän kehityksen koulutukseen liittyvien strategioiden tunnettuus Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien keskuudessa (e-kysely, 2006)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien näkemys kestävä kehityksen liittymisestä ammattikorkeakoulun toiminnan laatuun ja strategioihin oli selkeästi positiivisempi kuin Suomen ammattikorkeakouluissa yleensä. Pylväsdiagrammina kuvassa 4 on Kymenlaakson ammattikorkeakoulujen opettajien näkemys tilanteesta, prosenttiluvut pylväiden vieressä ovat tuloksia kaikkien kyselyyn vastanneiden ammattikorkeakouluopettajien vastauksista.

Kuva 4. Kestävän kehityksen näkyminen KyAMKin toiminnassa. (e-kysely, 2006)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun oma kestävä kehityksen ohjelma luotiin vuosina 2000 – 2003. Toimintaohjelmaan otettiin mukaan kaikki ammattikorkeakoulun toimipisteet (9 kpl) sekä kaikki toiminnot ISO 14001 –standardin tavoitteiden mukaisesti. ISO 14001 –standardi on luotu yrityselämän / tuotantolaitosten ympäristöasioiden hallintaan, joten luonnollisesti standardi ei ota mitään kantaa opetuksen kehittämiseen, ainoastaan toimintaympäristön hallintaan. Ympäristöhallintajärjestelmät eivät ole yleisiä ammattikorkeakouluissa; järjestelmät löytyvät ainoastaan Yrkeshögskolan Sydvästistä, Turun ammattikorkeakoulusta sekä Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta. 1. ja 2. asteen koulutuksen tarpeisiin on luotu oma ”Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit” –järjestelmä, jota muokataan edelleen myös korkeakoulutuksen tarpeita vastaavaksi. Järjestelmä ottaa huomioon toimintaympäristön ja johtamisen lisäksi myös opetuksen kehittämiseen liittyviä asioita. Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit löytyvät kokonaisuudessaan OKKA-säätiön² www-sivuilta osoitteesta <http://www.koulujaymparisto.fi/>

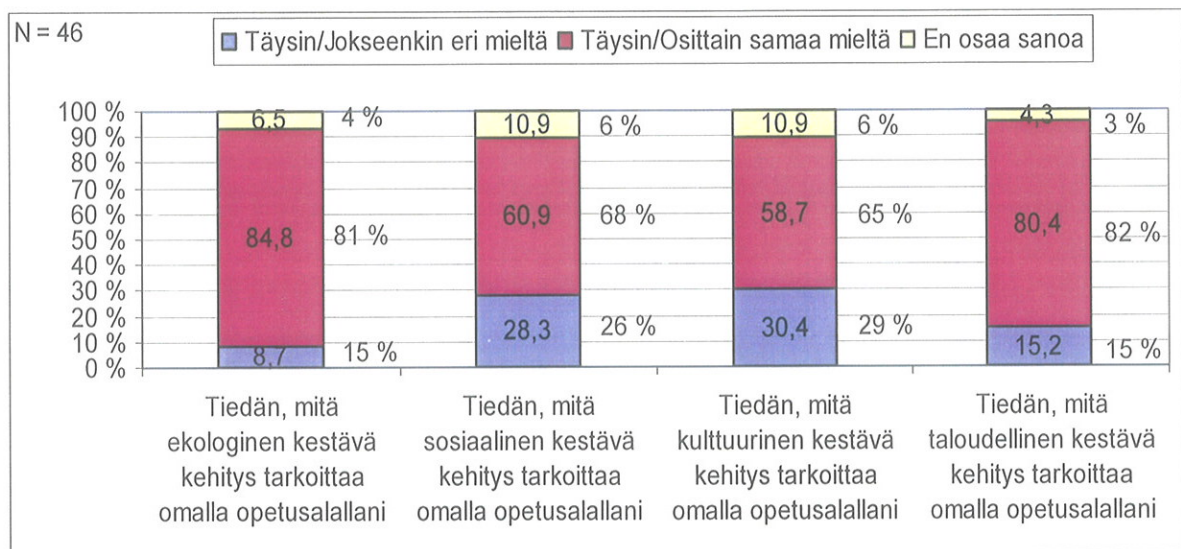
5.3.2 Tieto kestävästä kehityksestä

Ymmärrystä kestävä kehityksen käsitteestä kartoitettiin kolmen kysymyksen avulla. Vastausten perusteella, sekä yleisesti että Kymenlaakson ammattikorkeakoulun osalta, voidaan todeta, että kestävä kehityksen käsite on edelleen vaikeasti ymmärrettävä ja

² OKKA-säätiö Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö, <http://www.okka-saatio.com>

epämääräinen: täsmällistä tietoa siitä, mitä sillä tarkoitetaan ei ole – enemmänkin nähdään, että kysymys on asioiden tarkastelun näkökulmasta. Kuten eräs kyselyyn vastanneista avoimessa vastauksessaan totesi: ” Oli tarpeellista pysähtyä pohtimaan itsessään, minkä verran tai miten vähän tietää oikeasti kestävästä kehityksestä, jonka arvon on mielestään ymmärtänyt. Pani jopa tutkimaan Suomen strategioita.” (AV 189). Suurin osa vastaajista (n. 60 %) oli myös sitä mieltä, että kysymys on lähinnä ympäristöasioista huolehtimisesta: ”En edes tiedä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa. Sanaa käytetään, mutta itse en tiedä sen merkitystä. yhdistän sen lähinnä kierrätykseen ja ns. vihreisiin arvoihin. Itselleni on täysi arvoitus, millaisia on kulttuurinen tai sosiaalinen kestävä kehitys.” (AV 170).

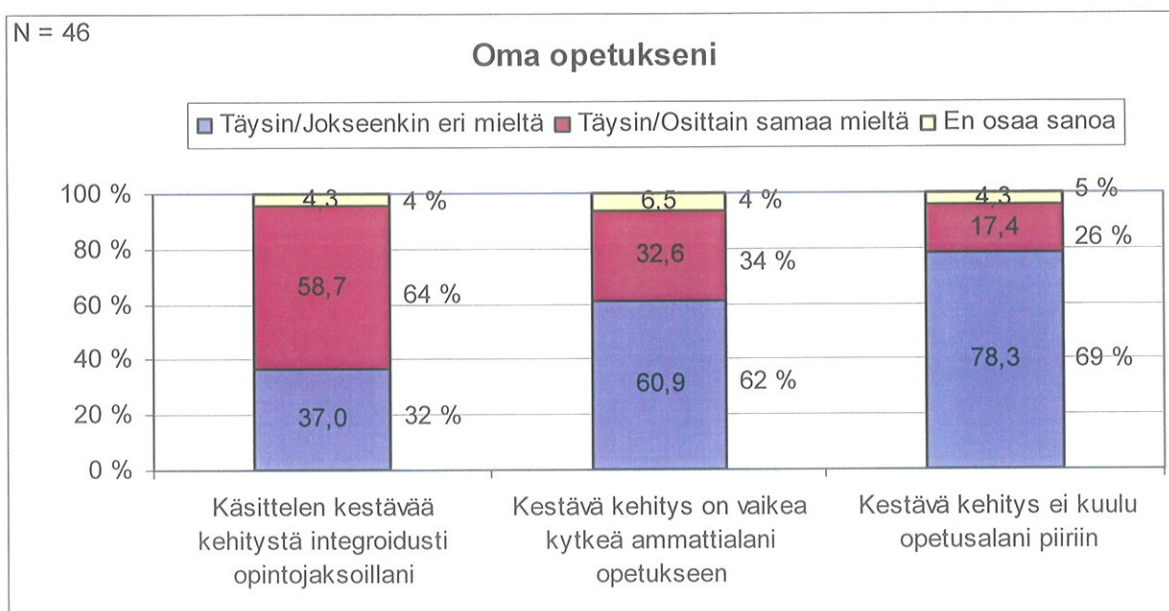
Toisaalta opettajat ovat kuitenkin sitä mieltä, että tietävät, mitä kestävä kehityksen eri ulottuvuudet (ekologinen, taloudellinen, sosiaalis-kulttuurinen) tarkoittavat heidän omalla opetusallallaan. Kyselyn vastausten perusteella sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys ovat selkeästi vaikeimmin opetukseen liitettäviä asioita.

Kuva 5. Tieto kestävä kehityksen eri ulottuvuuksista opetuksessa (e-kysely, 2006)

Opetusministeriön kestävä kehityksen koulutuksen strategia antaa ammattikorkeakouluille vapaat kädet strategian tavoitteiden toteuttamiseen. Ammattikorkeakoulut ovat autonomisia yksiköitä, joita opetusministeriö voi ohjata suosituksin sekä taloudellisin ohjauskeinoin. Kestävä kehityksen integrointi ja läpäisyperiaate ovat ”taikasanoja”, joiden avulla opetuksen kehittämisen tavoitteet voidaan saavuttaa. Myös opettajat kokevat tämän mahdollisuutena. Erityisesti ammattiaineiden opetuksessa on käytännössä aina käsitelty myös kestävä kehitykseen liittyviä asioita: Työturvallisuus, työhyvinvointi = sosiaalinen kestävyys,

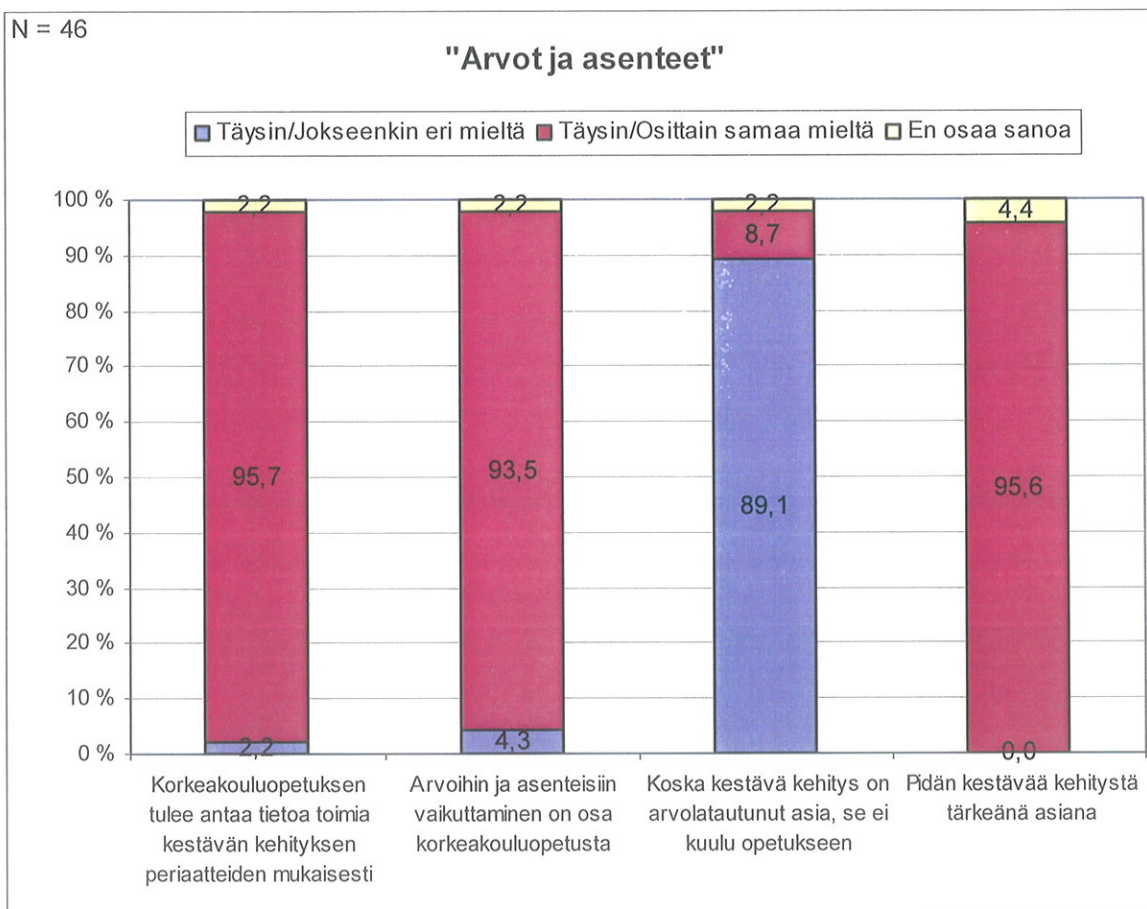
monikulttuurisuus, globalisaatio = kulttuurinen kestävyys, säästävä raaka-aineiden käyttö, jätteiden kierrätys ja hyödyntäminen = taloudellinen kestävyys, kemikaalilainsäädäntö, jätteiden lajittelu, raaka-aineiden tehokas hyödyntäminen = ekologinen kestävyys jne. Kestävän kehityksen käsitekin on tutumpi liiketoiminnan näkökulmasta – puhutaan yrityksen yhteiskuntavastuusta. Ainoa asia jota pitäisi muuttaa, olisi tietoisuus: opettajan tulee tietää, jotta hän voi kertoa asian myös opiskelijalle.

Kuva 6. Kestävän kehityksen näkyminen omassa opetuksessa (e-lomake, 2006)

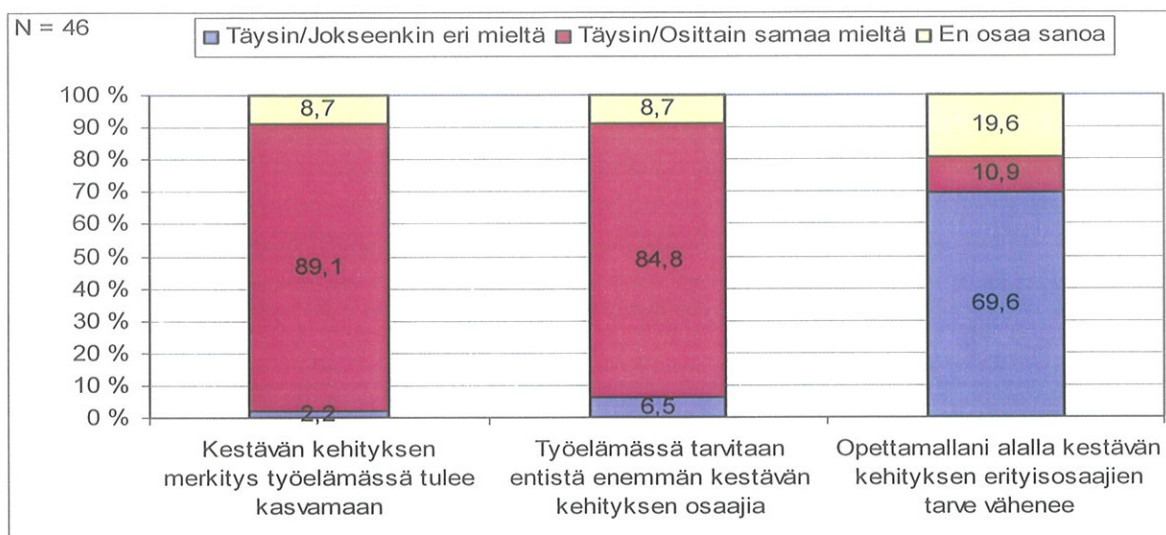
5.3.3 Asenteet ja arvot kestävästä kehityksestä liittyen

Kestävä kehitys on käsitteenä voimakkaasti positiivisesti arvolatautunut. Näin ollen tähän aihealueeseen liittyvät kysymykset saavat myös yleensä positiivisia kannanottoja – näin myös tässä kyselyssä: Korkeakouluopetuksen tulee pyrkiä vaikuttamaan opiskelijoiden arvoihin ja asenteisiin. Kestävää kehitystä pidetään tärkeänä asiana. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset noudattavat lähes identtisesti muiden ammattikorkeakoulujen opettajien näkemyksiä (kuva 7).

Kuva 7. KyAMKin opettajien näkemykset kestävän kehityksen arvosta (e-lomake, 2006)

Opettajat myös näkevät, että kestävän kehityksen osaajia tullee tarvitsemaan myös tulevaisuudessa. Työelämän tarpeet ohjaavat (toivottavasti) myös opetuksen kehittämistä kestävän kehityksen huomioimiseksi ammatillisessa korkeakoulutuksessa.

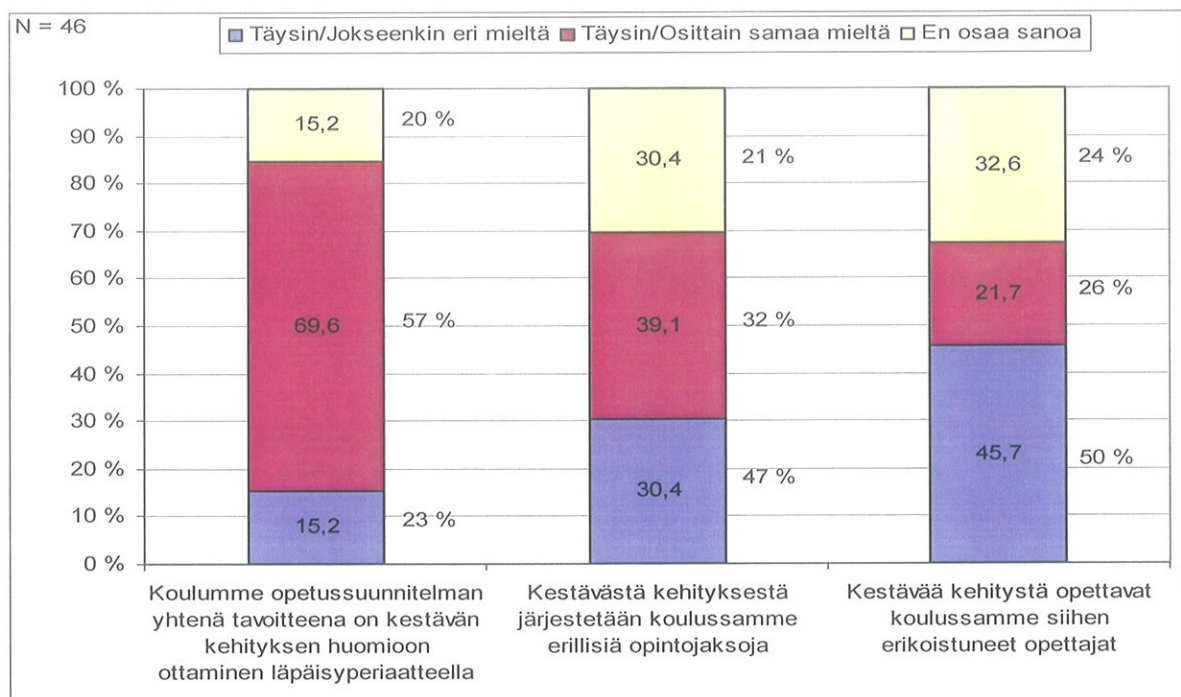

Kuva 8. Kestävän kehityksen osaajien tarpeen kehittyminen (e-lomake, 2006)

5.3.4 Miten kestävä kehitys näkyy opetuksessa?

Kestävän kehityksen eri aspektien näkyminen opetuksessa on kyselyyn vastanneiden mukaan hyvällä mallilla: ekologisia/ympäristöllisiä ja taloudellisia näkökulmia opetuksessaan käsittelee runsaat 60 % vastaajista. Sosiaalisia ja kulttuurisia näkökulmia käsitellään hieman harvemmin, sillä runsaat 50 % Suomen ammattikorkeakoulujen opettajista ilmoittaa käsittelevänsä näitä teemoja opetuksessaan. Tämän tuloksen osalta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset erosivat yleisestä linjasta: KyAMKin opettajista vain noin 45 % käsittelee sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden ulottuvuuksia opetuksessaan. Opetusmateriaalien puute vaivaa aiheen opetusta, sillä vain on 50 % vastaajista kokee materiaalia olevan riittävästi tarjolla.

Kestävään kehitykseen liittyvän opetuksen järjestäminen ammattikorkeakouluissa on vastausten perusteella epäselvää: toisaalta kestävä kehitys huomioiminen opetussuunnitelmissa läpäisyperiaatteella saa kannatusta, mutta vastauksissa todetaan kuitenkin myös, että kestävästä kehityksestä järjestetään erillisiä opintojaksoja ja aihetta opettavat siihen erikoistuneet opettajat. Kuvassa 9 näkyvät pylväinä Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset ja prosenttilukuina pylväiden vieressä Suomen ammattikorkeakoulujen opettajien näkemykset aiheesta.

Kuva 9. Kestävä kehitys ja opetusjärjestelyt Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa (e-lomake, 2006)

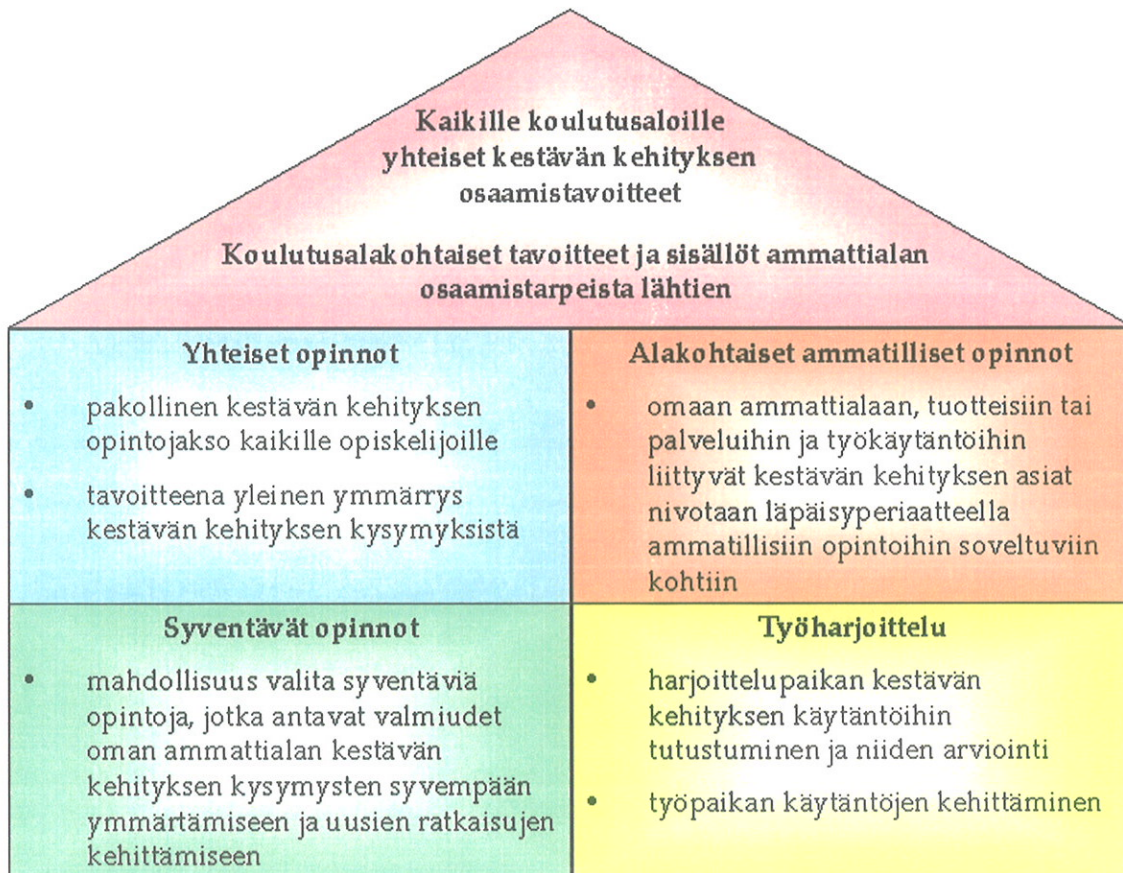
6 KEHITYSEHDOTUKSET

Koulutuksen merkitys kestävän kehityksen edistäjänä tunnustetaan maailmanlaajuisesti: mm. Euroopan yhteisön ympäristöohjelmissa korostetaan opetuksen ja koulutuksen merkitystä kestävän kehityksen mukaisten arvojen ja toimintatapojen edistämisessä yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. YK:n Unescon ”Kestävän kehityksen ja koulutuksen vuosikymmen” alkoi vuonna 2005 ja jatkuu aina vuoteen 2014.

Ensimmäisen ja toisen asteen oppilaitoksissa vuosina 2004 – 2006 käyttöön otetut uudet opetussuunnitelmat käsittelevät kestävää kehitystä eri oppiaineet läpäisevinä aihekokonaisuuksina. Korkeakoulutuksen osalta tavoite kestävän kehityksen integroinnista opetukseen kirjattiin opetusministeriön kansalliseen kestävän kehityksen koulutuksen strategiaan, joka julkaistiin helmikuussa 2006. Strategia on laadittu opetusministeriön, opetushallituksen ja vapaan sivistystyön edustajien yhteistyönä työryhmissä, joihin asiantuntijoina osallistuivat myös eri kouluasteiden edustajat (opettajat). Strategian toteutumisen tavoitteista on pyritty jakamaan tietoa erilaisin toimenpitein, joista tässä kehitystehtävässä esitelty laaja tutkimus on yhtenä esimerkkinä.

Sähköisellä kyselyllä kerättyjen tietojen perusteella Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset noudattelivat yleisesti Suomen muiden ammattikorkeakoulujen opettajien linjaa. Kestävään kehitykseen suhtaudutaan myönteisesti ja sen osaajien tarve sekä opetuksen että työelämän piirissä nähdään kasvavana. Vastauksista ilmenee myös opettajien käsitys siitä, että he omassa opetuksessaan ottavat kestävän kehityksen huomioon. Kyselytutkimuksessa ei avattu kestävän kehityksen käsitettä muutoin kuin yleisellä tasolla, ja tätä kritisoitiin jonkin verran vastaajien avoimessa palautteessa. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tarkastella lähemmin, mitä opettajat tarkoittavat sanoessaan tietävänsä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa heidän opettamillaan aloilla.

Vuosina 2004 – 2006 toteutetun SUDENET-verkostohankkeen (Suomen ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen verkosto) yhtenä tavoitteena oli luoda ammattikorkeakouluille malli kestävän kehityksen opetukseen liittyen. Hankkeen loppuraportissa (Sinkko (toim.), 2006) kuvataan sitä, kuinka kestävä kehitys olisi mahdollista sisällyttää tutkintojen opintokokonaisuuksiin (kuva 10).

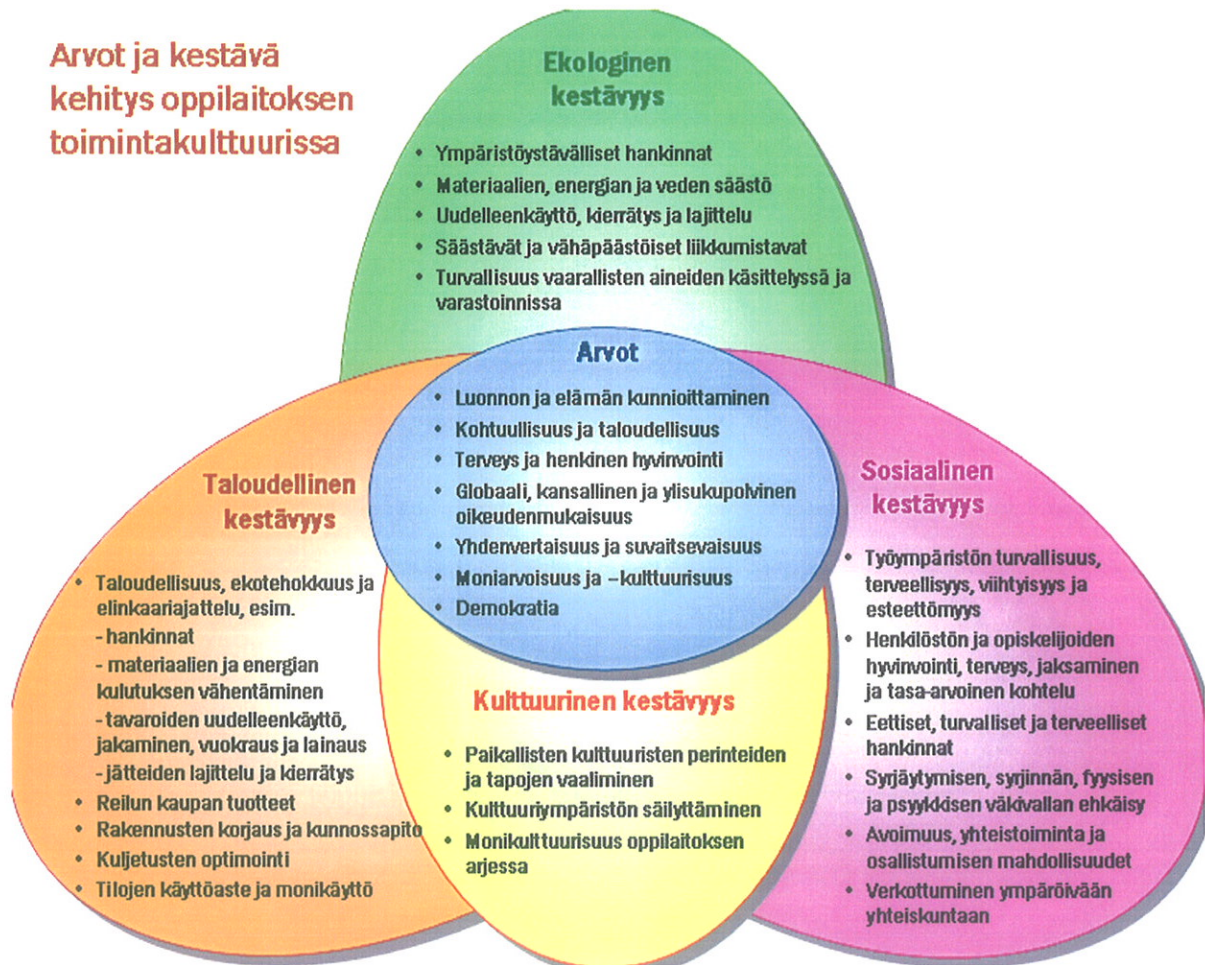

Kuva 10. Malli kestävän kehityksen integroimiseksi ammattikorkeakouluopintoihin (Laininen, 2006, s. 16)

Opetuksen kehittämistä kestävämpään suuntaan on tarkasteltu monissa hankkeissa, joista mainittakoon mm. opetushallituksen ammatti-KEKE –hanke (2002 – 2003) sekä OpKE – Oppilaitosten kestävän kehityksen hallintajärjestelmien rakentaminen –hanke vuosina 2002 – 2005. Alempien kouluasteiden tekemää kestävän kehityksen työtä on pyritty hyödyntämään mm. kehitettäessä korkeakoulutuksen tarpeisiin kestävän kehityksen kriteereitä. Kehitystyötä kuvataan mm. SUDENET-hankkeen loppuraportissa (Sinkko (toim.) 2006). Raportti on sähköisenä Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisusarjassa B.

Kuten kyselytutkimuksen tuloksista havaittiin, opettajat mieltävät kestävän kehityksen arvolutautuneeksi asiaksi; arvojen ja asenteiden muuttaminen mielipiteestä toiminnan asteelle on hidas ja pitkälinen prosessi, joka edellyttää halua ja kykyä itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun.

**Arvot ja kestävä
kehitys oppilaitoksen
toimintakulttuurissa**

Kuva 11. Arvojen ja kestävä kehityksen suhde (Laininen et al., 2006)

Kyselytutkimuksen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen edustajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella voidaan todeta, että opettajille tarjottavaan täydennyskoulutukseen olisi tarvetta lisätä kestävä kehityksen ulottuvuus. Opettajat tarvitsevat myös rohkaisua ja omakohtaista kokemusta kestävä kehityksen ideologian omaksumiseen – kysymyshän ei siis ole mistään uudesta ”lisäyksestä” opintojaksoon, vaan tarkastelunäkökulman muuttamisesta ja tietoisuudesta kestävä kehityksen ulottuvuuksista. Eräs kyselytutkimukseen vastanneista totesikin avoimessa palautteessaan: *”Olin ilahtunut kysymysten avaruudesta ja siitä, että kyselyn laatijoilla on nähtävästi erittäin hyvin hallussaan koko kestävä kehityksen kenttä. Olisin iloinen, mikäli oppilaitoksessamme kestävä kehitys voitaisiin yhtälailla alkaa nähdä laajana, koko toimintaympäristöön liittyvänä asiana. Että voitaisiin toimia niin, että aiheuttamamme kuormitus ei millään elämän- ja toiminnan alueella ylittäisi ympäristön kestäkykyä, oli se ympäristö sitten työyhteisö ja lähimmät kollegat, kansainvälinen tai kulttuurinen ympäristö, ekologinen ympäristö, tuoteympäristö tai jokin muu ja jotta kaikenlainen monimuotoisuus voisi säilyä kaikissa konteksteissa ja ympäristöissä.”* (AV140)

Ammattikorkeakouluopetuksen haasteena tulevaisuudessa tulee olemaan yhä ”keke-tietoisempi” opiskelijajoukko, joka odottaa saavansa korkeampaa kestävän kehityksen koulutusta jatkoksi alemmilla kouluasteilla saamaansa opetukseen. Ammattikorkeakouluilla ei ole varaa päästää työelämään valmistuneita ammatilaisia, joilta puuttuu yksi keskeinen työelämän edellyttämä tietotaito: kestävän kehityksen ulottuvuuksien ymmärtäminen ja tiedon siirtäminen käytännön toimintoihin (transfer). Koulutuksen kehittäminen laadukkaampaan, työelämän kehitystarpeet ennakoivaan suuntaan edellyttää kestävän kehityksen haasteiden ymmärtämistä niin opettajilta kuin opiskelijoiltakin.

LIITTEET

LIITE 1

KESTÄVÄ KEHITYS

e-KYSELYTUTKIMUS

21.9.2006

Hyvä korkeakouluopettaja,

Teemme kestävään kehitykseen liittyvää tutkimusta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten kestävää kehitystä huomioidaan opetuksessa, opetussuunnitelmissa ja opettajakoulutuksessa. Tutkimustulosten avulla jalkautetaan OPM:n keväällä 2006 julkaisemaa kestävää kehitystä edistävän koulutuksen strategiaa. Toivomme sinun vastaavan oheiseen kyselyyn **5.10.2006 mennessä**. Tutkimuskohteena ovat kaikki Suomen ammattikorkeakoulut ja ammatilliset opettajakorkeakoulut.

Tutkimustulokset julkaistaan kirjana joulukuussa 2007.

Kysely löytyy osoitteesta:

<https://elomake.laurea.fi/v2/lomakkeet/1394/lomake.html>

Huom! lomake avautuu painamalla ctrl + hiiren vasen painike tai kopioimalla linkki internetiin.

Kyselyn vastaamiseen menee aikaa noin 5 minuuttia.

Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kolme USB-muistitikkaa.

Kiitos etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

KTT Liisa Rohweder (Helia amk)

DI Arja Sinkko (KyAMK)

FT Anne Virtanen (Laurea amk)

Kestävä kehitys opetuksessa –kyselylomake

Tämä kysely on suunnattu ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen opettajille. Tavoitteena on selvittää, miten kestävä kehitystä huomioidaan opetuksessa, opetussuunnitelmissa ja opettajakoulutuksessa.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta. Sen päämäärä on vastata nykyisten sukupolvien tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien elämisen mahdollisuuksia.

Taustatiedot

sukupuoli

ikä

maakunta

koulutusala (jolla pääasiassa opetat)

ammattikorkeakoulu

kuinka kauan olet toiminut ammattikorkeakoulussa opetustehtävissä

Väittämien vastausasteikko: Täysin eri mieltä – Jokseenkin eri mieltä – Osittain samaa mieltä – Täysin samaa mieltä – En osaa sanoa

Seuraavassa on väittämiä kestävästä kehityksestä opetuksessa. Vastaa valitsemalla omaa mielipidettäsi kuvaava väite.

Mielestäni kestävä kehitys tarkoittaa pääasiassa ympäristöasioista huolehtimista

Kestävä kehitys on vaikeasti ymmärrettävä asia

Tiedän, mitä ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa omalla opetusallani

Tiedän, mitä sosiaalinen kestävä kehitys tarkoittaa omalla opetusallani

Tiedän, mitä kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa omalla opetusallani

Tiedän, mitä taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa omalla opetusallani

Korkeakouluopetuksen tulee antaa tietoa toimia kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti

Kestävä kehitys on näkökulma asioiden tarkasteluun

Arvoihin ja asenteisiin vaikuttaminen on osa korkeakouluopetusta

Koska kestävä kehitys on arvolutautunut asia, se ei kuulu opetukseen

Pidän kestäväää kehitystä tärkeänä asiana

Koulumme opetussuunnitelman yhtenä tavoitteena on kestävään kehityksen huomioon ottaminen läpäisyperiaatteella

Kestävästä kehityksestä järjestetään koulussamme erillisiä opintojaksoja

Käsittelen kestäväää kehitystä integroidusti opintojaksoillani

Kestävä kehitys on vaikea kytkeä ammattialani opetukseen

Kestäväää kehitystä opettavat koulussamme siihen erikoistuneet opettajat

Käsittelen kestävään kehityksen ekologisia ja ympäristöllisiä näkökulmia opetuksessani

Käsittelen kestävään kehityksen taloudellisia näkökulmia opetuksessani

Käsittelen kestävään kehityksen sosiaalisia näkökulmia opetuksessani

Käsittelen kestävään kehityksen kulttuurisia näkökulmia opetuksessani

Kestävä kehitys ei kuulu opetusalani piiriin

Tietoa kestävästä kehityksestä on opetusalaani liittyen riittävästi saatavilla

Kestäväää kehitystä käsittelevää opetusmateriaalia on riittävästi tarjolla

Kestävään kehityksen merkitys työelämässä tulee kasvamaan

Työelämässä tarvitaan entistä enemmän kestävään kehityksen osaajia

Opettamallani alalla kestävään kehityksen erityisosaaajien tarve vähenee

Tunnen Baltic 21E –ohjelman

Olen tietoinen opetusministeriön vuonna 2006 julkaisemasta kansallisesta kestävään kehityksen koulutuksen strategiasta

Koulussamme on ryhdytty strategian edellyttämiin toimenpiteisiin

Koulussamme kestävä kehitys on määritelty osaksi toiminnan laatua

Korkeakoulumme strategioissa kestävä kehitys on otettu huomioon

Vapaa sana:

Kirjoita tähän sähköpostiosoitteesi, mikäli haluat osallistua arvontaan? (Vastaukset käsitellään ilman yhteystietoja)

Kiitos vastauksistasi!

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>. Luettu 10.3.2007

Cantell, Hannele – Koskinen, Sinikka. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä. 60 – 79.

Cantell, Hannele. 2001. Oppimis- ja opettamiskäsitykset maantieteen opetuksen ja aineenopettajakoulutuksen kehittämisen lähtökohtana. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 228.

Laininen, Erkka. 2007. Oppilaitosten ympäristökriteerit. Julkaisussa Sinkko, A. (toim.) Kestävä kehitys Suomen ammattikorkeakouluissa – SUDENET-verkostohankkeen loppuraportti. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja B:30. 2007. s. 14 – 16.

Opetusministeriö. 2006. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa. Baltic 21E – ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005 – 2014) varten. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6.

Palmer, J.A. 1998. Environmental Education in the 21st century. Theory, practice, progress and promise. Routledge. London, UK.

Rauste–von Wright, Maija-Liisa – von Wright, Johan. 1994. Oppiminen ja koulutus. WSOY, Juva.

Valtion ympäristöhallinto. www-sivut. <http://www.ymparisto.fi>